СА БЛАГОСЛОВОМ
ЊЕГОВОГ ПРЕОСВЕШТЕНСТВА
Г.Г. ФОТИЈА
ЕПИСКОПА БИЈЕЉИНСКОГ И
ЗВОРНИЧКО-ТУЗЛАНСКОГ

САВРЕМЕНО БОГОСЛОВЉЕ

наслов изворника:

Georges Florovsky
Russian Intelletual and Orthodox Churchman
St Vladimir's Seminary Press,
Crestwood, NY 1993.

Георгије Флоровски

Руски интелектуалац,
православни богослов

друго издање

превод с енглеског:

Наташа Б. Колунџић и
Сестринство Тројеручице - Шибеник

СИНАЈ
Бијељина

2018.

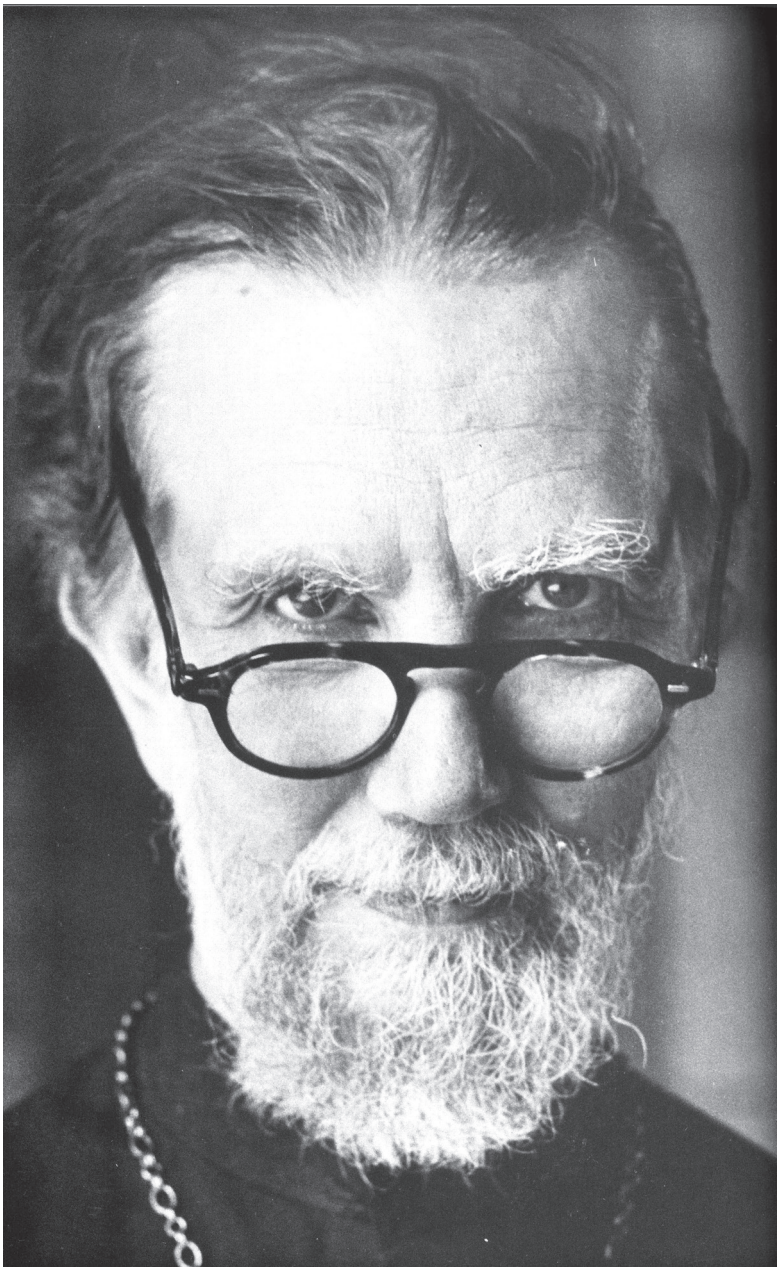

ПРЕДГОВОР

Циљ ове књиге је да упозна читаоца са животом и делом оца Георгија Флоровског. Овај руски интелектуалац је био најистакнутија личност читаве једне плејаде Руса, који су после Револуције и емиграције у Европу, сачували и раширили живо културно наслеђе њихове отаџбине. Као православни богослов, отац Георгије је био један од оснивача савременог екуменског покрета, због чега се данас убраја међу најмудрије православне богослове двадесетог века. Онима, пак, који већ познају дело оца Флоровског, ова књига ће помоћи да прошире своје знање и поштовање, како на основу подробнијег осликавања његовог животног пута, тако и на основу значајног доприноса руској мисли и православном богословљу уопште. Са друге стране, онима који оца Георгија памте као непревазиђеног мислиоца, чије је стваралаштво оставило неизбрисив траг на науку и научно истраживање, ова књига покушава да открије једну нову страну оца Флоровског, али и да понуди тешко доступне библиографске архиве и остале податке, пресудне за конкретнија истраживања.

Једном приликом сам чуо да о животу оца Георгија постоје само штури и нејасни подаци, те да је потребно дати један темељнији и живописнији приказ. Због тога сам се у првом делу ове књиге потрудио да детаљно опишем његово дело и допринос екуменском покрету и Светском савету цркава, који је обележио значајан део његове научне каријере. Други и трећи део чине од-

лични есеји Марка Рифа и Џорџа Вилијамса, који су, по мом мишљењу, до сада најбоље написани прикази дела оца Флоровског као руског историчара и православног богослова. Четврти део садржи оно што би требало да буде коначна библиографија објављених радова Георгија Флоровског. Тај део је захтевао највише труда и времена. (Списак објављених дела оца Георгија преносимо у оригиналном облику – прим. прев.)

Сама идеја за ову књигу има подужу историју. Једнотомно издање Зборника посвећеног Флоровском, на којем сам радио почетком седамдесетих година, на наговор мојих сарадника се проширило у два тома, посвећена областима у којима је он учинио прве кораке, а убрзо је уследио и трећи део о његовом животу и раду. Тема последњег дела које је требало да напишем била је очигледна – животопис оца Флоровског и приказ његовог дела као руског интелектуалца и православног богослова. Одмах сам помислио на Марка Рифа као најкомпетентнију особу за такав посао - да опише допринос оца Флоровског као руског историчара - што је он одмах предано и учинио. Од Џорџа Вилијамса, који је доста писао о његовој каријери у Америци, затражио сам да искористим део есеја који говори о неопатристичкој синтези оца Георгија. Он је то великодушно прихватио и за њега одмах написао предговор. Пошто сам био прилично близак са оцем Георгијем, осетио сам да могу да припремим својеврсну скицу и о његовом приватном животу, те сам прионуо и на тај задатак, трудећи се да, поред тога, прикупим и његову комплетну библиографију.

Међутим, убрзо сам престао са тим радом, јер сам у пресудном тренутку одбране људских права и настанка међународног покрета за људска права, изабран да будем део девоточлане комисије светског покрета за заштиту

људских права *Amnesty International*. Уследио је дуг и напоран рад на овом пољу. Могу рећи да никада нисам зажалио због тога, јер то убрајам у своје најзначајније ангажмане; али је и то имало своју цену - коначно издање Зборника никада није објављено. Читалац може помислити да сам оправдање за то пронашао у сличној ситуацији у којој се нашао и отац Георгије. Он је пред крај живота у кратком «теолошком тестаменту» признао да је подлегао искушењу и уплео се, између осталог, у екуменски покрет (изабран је међу четрнаесторицу оснивача Светског савета цркава), те је незавршеним оставио «дело о светим Оцима: од пет намеравних, само сам завршио два», додајући: «не жалим због... оваквих «одступања».» (Епилог)

Ипак, живот ми је великодушно понудио и другу шансу. Догађај који ми је вратио веру да треба да обновим рад на овој књизи и приведем је крају, јесу промене које су почеле да се догађају у Совјетском Савезу током осамдесетих година. Ове промене, делимично спроведене захваљујући храброј борби чланова Совјетског покрета за људска права, до краја 1991. године увеле су некадашњи комунистички блок у потпуно нови свет, а у самој Русији се указала нова прилика за коју је интерес већ постојао – вратити богато културно благо којег је Русија била лишена након 1917. године, а које се емиграцијама током двадесетих и тридесетих година, у великој мери сачувало. Тада сам помислио да су они желели и имали право да чују реч о стваралаштву оца Георгија Флоровског. Други догађај је уследио 1993. године - стогодишњице од рођења оца Флоровског. Била је то изузетна прилика за једну такву књигу. Након што ме је отац Јован Мајендорф подржао у овој намери, поново сам прионуо на посао. На срећу, било је неке користи и од ове паузе, те је сада комплетнија него

што је то првобитно било планирано. Поред енглеске верзије, биће објављен и руски превод у издању Прогрес куће из Москве.

Благодаран сам свима онима који су ми помогли у писању ове књиге. Такође желим да се захвалим и издавачкој кући Светог Владимира на брзи и помоћи при издавању, а посебну благодарност дугујем Еми Одум због њене пожртвованости и надљудских напора да ова књига угледа светлост дана и то управо на сам јубилеј рођења оца Георгија Флоровског.

Ендру Блејн
Stävö, Финска

СКИЦА ЖИВОТОПИСА ГЕОРГИЈА ФЛОРОВСКОГ

ПРЕДГОВОР

Предстојећа скица живота оца Георгија Флоровског ближа је аутобиографији него биографији, иако није ни једно ни друго у строгом смислу те речи.[1] Великим делом је заснована на његовим сећањима у Принстону и то из времена када је већ био дубоко загазио у седамдесете. Читавих дванаест година, а можда чак и дуже, редовно сам посећивао оца Георгија и његову супругу, чија је кућа ретко била празна. Готово увек су били окружени пријатељима, а најчешће би се нашли у друштву Маше Воробјов. Отац Георгије је своје успомене на протекли живот у Русији, Европи, а затим у Америци делио са нама у току послеподневног чаја или вечере за великим трпезаријским и радним столом, који су он и Ксенија Ивановна имали

[1] У томе су ми помогли моји пријатељи и посебну захвалност дугујем управо њима. Неизмерно сам благодаран: Маши Воробјов што ме је охрабрила у овом подухвату и пружила свесрдну помоћ при обради забележених разговора, које смо дуги низ година водили са Флоровскима на Принстону; Марку Рифу на отвореној подршци и ненаметљивом наговарању да се вратим целом овом пројекту, као и на његовим драгоценим предлозима везаним за снимљени материјал, на коме је ова књига и заснована; Џорџу Вилијамсу на његовом тексту о делу оца Флоровског у Америци у периоду од 1948. до 1965. године, који је подстакао и усмерио мој рад у овом правцу; Алексу Климофу на указаној свесрдној помоћи када год је она била потребна; протојерeју Сергију Хакелу, Рими Шор и Марџори Фаркхарсон на корекцији текста; Жаку Муди на помоћи при обради текста.

у великој дневној соби њиховог стана у улици Насау.[2] Никада нисам ни помишљао да би ове моје посете могле да прерасту у извесну припрему за писање есеја о његовом животу, заснованог на поменутим успоменама. Наше посете Флоровскима су биле чисто породичне природе. Маша и ја смо се зближили са њима за време њиховог боравка на Харварду, те када су се касније преселили у Принстон, док смо обоје живели у Њујорку и предавали на тамошњем Универзитету, чинило нам се потпуно природним да их посетимо када год би то било могуће. Касније, када сам осетио да би успомене и сећања оца Георгија могле да буду занимљиве и другима који су познавали његов живот и рад, усудио сам се да га питам да ли би дозволио и помогао ми да припремим својеврсну «скицу његовог живота», коју бих можда могао и да објавим. Након што је дао свој пристанак, почео сам мало систематичније да се распитујем о његовој прошлости и да све то детаљније забележим, истовремено се трудећи да не нарушим првенствено лични карактер мојих посета, али ни да природни ток наших свестраних разговора не сведем на пуко формално прикупљање података о његовом животу. Овај неформални контекст, као и његов поглед на свет јасно су одредили облик и садржај ове скице.

Иако је сам отац Георгије Флоровски потпуно пренео атмосферу својих доживљаја, ипак су у делима ове врсте извесне празнине и недостаци неизбежни. Ово је умногоме прича о сећањима оца Георгија на оно што му је било значајно и разлози због чега је то било тако. Он извесне појединости из прошлости описује изразито детаљно или

[2] Никада нисам покушавао да проверим истинитост успомена оца Флоровског у погледу историјских чињеница или личности, изузимајући исправку неких више него очигледних грешака. Већина догађаја или личности о којима он говори се могу проверити. Да сам покушао да обухватим макар и само одабран библиографски материјал, овај подухват би био неизводив.

уопштено, док је у погледу неких, из својих личних разлога, веома суздржан. Из тога разлога сам се понекад нашао и у улози приповедача, како бих његова сећања сместио у хронолошки оквир, обрадио сам текст или пак додао одређене чињенице, неопходне за што целовитије приповедање.

Очигледно је да се сећања осталих људи, повезаних са догађајима и појединцима које Флоровски спомиње, и по тону и по садржају разликују од његових. Још комплетнији приказ живота и дела оца Георгија Флоровског, који би требало да се уради у будућности, треба у обзир да узме и та сведочења, као и остале доступне и релевантне податке. Скромна намера ове скице јесте да са другима поделим оно што сам био привилегован да чујем о њему, догађајима, људима и утицајима који су, како он верује, усмеравали његов живот и обликовали његову мисао. Приказом живота из једног таквог угла, желим да понудим својеврстан путоказ онима који проучавају његово дело и сведоче о овом изванредном руском интелектуалцу и православном богослову.

Еванстон, августа, 1954.

Солун, новембар, 1959. г.

У РУСИЈИ 1893 - 1920

Георгије Флоровски је рођен 28. августа 1893. године.[1] Био је пето и најмлађе дете Василија и Клаудије (Попруженко) Флоровски. Једном приликом је о свом родном граду Јелисаветграду рекао: «Тај град за мене нема неки посебан значај. То је само једно место на карти; јер су ме са шест месеци однели у Одесу, па се тамо више никада нисам враћао.»[2] Одеса је постала и у најдубљем смислу те речи остала његова «кућа», место кога се најрадије и најчешће сећао – град који је и формално и културолошки био пресудан за његово одрастање.[3]

Године 1894, када се породица Флоровски преселила у Одесу, овај град је славио стогодишњицу свога постојања.[4] За тај период он је из мале војне базе и трговачког градића од око десет хиљада становника, прерастао у метрополу од скоро пола милиона људи и постао економски и административни центар целе јужне Русије. Одеса је живела од трговине. У царској Русији је само главни град Петроград превазилазио Одесу, јер је био међународна лука. «У нашем граду су била велика представништва свих медитеранских линија», поносно је говорио отац Флоровски.

---

[1] По старом (јулијанском) календару.

[2] Ово ми је рекао лично отац Флоровски. Годинама сам правио белешке и неколико пута снимао наше разговоре. Понекад сам прерађивао његове речи, не би ли их дотерао за ово дело.

[3] «Јеврејска заједница нашег града је о њему говорила као о «мајци Одеси», рекао је отац Георгије. И он сам је о њему говорио са истом синовском оданошћу.

[4] Јасан податак у: Patricia Herlihy, *Odessa: A History, 1794-1914*, Cambridge, Mass., 1986.